

Asbjørn Skjæveland

Dimensionaliteten i Folketinget: Er der en ny politisk dimension?

De allerfleste kender venstrehøjreskalaen, hvorpå man kan indplacere de politiske partier og deres vælgere. Den gør det let at forstå konflikt- og samarbejdsmulighederne i Folketinget. Det er imidlertid de seneste år blevet stadig mere problematisk at operere med bare en enkelt dimension, når man skal beskrive de danske vælgere. Deres holdninger har gennemgået en udvikling, der gør, at en beskrivelse nu kræver to dimensioner, nemlig en for "ny" og en for "gammel" politik. Det rejser spørgsmålet, i hvilket omfang noget tilsvarende gør sig gældende for partierne i Folketinget. Konklusionen er, at det er fuldt forsvarligt at anskue partiernes stemmeadfærd ved tredjebehandlingen af lovgivning endimensionalt, selv om det todimensionale ny-/gammelpolitik-perspektiv tilføjer nuancer til vores forståelse af konflikt og samarbejde i Folketinget.

Når vi skal begribe politik, betjener vi os af forskellige modeller eller landkort, der tillader os at se mønstrene i den politiske virkelighed. En af de fundamentale modeller til forståelse af dansk politik er den parlamentariske styringskæde, hvor folket er grundlaget for den politiske autoritet. Vælgernes magt og styring går gennem Folketinget via regeringen til det administrative apparat, som påvirker befolkningen og dermed vælgerne selv (Olsen, 1978: 24; jf. Damgaard, 2003: 11). Selv om det er velkendt, at modellen er stærkt simplificerende, er den alligevel nyttig til at forstå det danske politiske system. Afvigelser fra modellen er bare interessante at få undersøgt nærmere.

Et andet grundlæggende landkort over dansk politik er vores billede af partiernes positioner. De allerfleste kender venstrehøjreskalaen, hvorpå de politiske partier og deres vælgere kan indplaceres. Den er enkel og gør det let at forstå konflikt- og samarbejdsmulighederne i Folketinget. Det er imidlertid de seneste år blevet stadig mere problematisk at operere med bare en enkelt dimension, når man skal beskrive de danske vælgere. Deres holdninger har gennemgået en udvikling, der gør, at en beskrivelse nu kræver to dimensioner, nemlig såkaldt "ny" og "gammel" politik, hvor gammel politik relaterer sig til økonomiske problemstillinger og ny politik til blandt andet flytninge-indvandrerspørgsmål. Partiernes vælgere placerer sig nemlig forskelligt på de to dimensioner.

At vælgerne placerer sig todimensionalt, er ikke ensbetydende med, at dansk politik generelt er blevet todimensional. Dertil ville kræves, at også landkortet over Folketingets partier kræver to dimensioner. Kombinerer man udviklingen på vælgerplanet med den parlamentariske styringskæde, kunne det være en naturlig forventning, at også Folketingets partier skal anskues todimensionalt. Politikerne (20 folketingsmedlemmer adspurgte i 2001) accepterer næsten alle, at den generelle venstrehøjreskala er relevant. Men de er også tilbøjelige til at mene, at et

endimensionalt billede af danske partier tidligere var rimeligt, men at flere dimensioner i dag er nødvendige for at beskrive partiernes placeringer (se også Skjæveland, 2003: 57-64 og 155-159). Uden uafhængige målinger af folketingsgruppernes placeringer kan vi imidlertid ikke være sikre på, at todimensionaliteten har fundet vej ind i Folketinget (jf. Cole, 2005).

Denne artikel giver begyndelsen til et svar på, om Folketinget er fulgt med vælgerne, om vi også er nødt til at bruge de to dimensioner ny og gammel politik for at kunne forstå konflikter og samarbejde i Folketinget. Den empiriske analyse afgrænser sig til partiernes afstemningsadfærd i forbindelse med tredjebehandlingen af lovgivning, og det skal understreges, at der er tale om en undersøgelse af partiernes positioner og den dimensionalitet, som er nødvendig til at håndtere disse positioner. Det er altså ikke en undersøgelse af vigtigheden (saliensen) af bestemte emner eller en bestemt dimension. Metoden er multi-dimensional skalering, som på baggrund af forskelle i partiernes afstemningsadfærd placerer partierne bedst muligt i forhold til hinanden. Den vil først blive anvendt til at analysere stemmeadfærden ved alle lovforslag i perioden 1981/1982 til 2002/2003. Dernæst vil den blive anvendt til særskilt skalering af afstemningsadfærden ved lovforslag, som på forhånd kan kategoriseres som enten ny eller gammel politik sidst i perioden. Artiklens påstand er, at det er fuldt forsvareligt at anskue partiernes positioner i Folketinget endimensionalt, når man baserer landkortet på partiernes afstemningsadfærd, selv om det todimensionale ny-/gammelpolitik-perspektiv tilføjer visse nuancer. Dette overvejende endimensionale resultat udpeger således (endnu) et område, hvor der er slør på den parlamentariske styringskæde. Afvigelsen mellem billedet af vælgerne og det billede af partierne, som deres afstemningsadfærd tegner, bliver diskuteret til sidst i artiklen. Det kunne fortjene at blive gjort til genstand for yderligere forskning.

Ny og gammel politik på vælgerplanet

Gammel politik er primært en økonomisk dimension, hvor venstreorienterede går ind for statsindgreb i økonomiske spørgsmål og øget økonomisk lighed mellem mennesker, mens højreorienterede er tilhængere af privat ejendomsret og fri konkurrence (Borre, 1999: 151). Den er velegnet til at indfange industrisamfundets konflikt mellem arbejdere og arbejdsgivere. I det postindustrielle, globaliserede informationsfundamentals vælgernes uddannelsesniveau imidlertid begyndt at differentiere vælgerne på en ny ikke-økonomisk dimension, hvor de højtuddannede har tolerante og miljøvenlige holdninger, hvilket defineres som venstreorienteret på den ny politiske dimension, mens de lavtuddannede antager mindre tolerante og mindre miljøvenlige holdninger, hvilket defineres som højreorienteret på den ny politiske dimension.

I vælgerundersøgelsen fra folketingsvalget i 2001 (Borre, 2003: 173-177) er ny og gammel politik operationelt defineret ud fra hver fire items. Gammel politik måles således som holdningen til sociale reformer, indkomstudligning, statsregulering af erhvervslivet og progressiv beskatning. Ny politik måles som holdningen til indvandring, ulandshjælp, retspolitik (voldskriminalitet) og miljøpolitik.¹

Ifølge Ole Borre (2003: 182) har en todimensional struktur kunnet identificeres blandt de danske vælgere i hvert fald siden 1990, og Rune Stubager (2000: 22-23) uddyber, at den så småt kunne spores allerede i 1979. Det klare mønster, som vi har set siden, viste sig i 1987. Siden da er todimensionaliteten blevet mere markant (Borre, 2003: kap. 11; Borre, 1999: 156-158; Stubager, 2000: 22-23).

I 1979 havde Kristeligt Folkepartis vælgere som de eneste vælgere klart forskellige placeringer på de to skalaer (mere venstreorienteret på ny politik end på gammel). I 1987 lå Det Radikale Venstres vælgere til venstre for Socialdemokratiets på ny politik og til højre for dem på gammel, mens Fremskridtspartiets vælgere lå til venstre for Venstres og Konservatives vælgere på gammel politik og til højre for på ny politik – en position, som Dansk Folkepartis vælgere siden har indtaget (Stubager, 2000: 23; Borre, 2003: 181).

Ser man på sammenhængen (eta-korrelationen) mellem partivalg og vælgernes placering på de to dimensioner, finder man, at den gammelpolitiske placering korrelerede næsten dobbelt så stærkt med partivalget som den nypolitiske i 1979, i 1990 korrelerede den gammelpolitiske placering mindre end halvanden gang stærkere med partivalget end den nypolitiske. Og i 1998 og 2001 var korrelationerne omtrent lige stærke – i 2001 var den nypolitiske dimension endog vigtigst (Stubager, 2000: 22; Borre, 2003: 182).

Denne udvikling på vælgerplanet rejser artiklens spørgsmål, om en todimensional struktur med ny og gammel politik også har vundet indpas i Folketinget.

Design, metoder og data

Undersøgelsen omfatter som nævnt to delundersøgelser vedrørende partiernes stemmeadfærd i forbindelse med lovgivningen. Undersøgellesperioden er 1981/1982 til 2002/2003. Således er den generelle skalering foretaget for hele perioden (for hver folketingssamling for sig); særskilt skalering af partierne på udvalgte ny- og gammelpolitiske issues er primært foretaget for perioden 2001/2002 (anden samling) til 2002/2003. Den lange periode med den generelle skalering giver således mulighed for at følge partiernes lovgivningsadfærd i hele den periode, hvor todimensionaliteten udviklede sig på vælgerplanet, mens den anden analyse sætter ind, hvor ny politik-dimensionen betyder mest på vælgerplanet, og hvor man derfor måske også skulle forvente, at der er størst chance for at finde den på folketingsplanet. Når den lange periode med den overordnede skalering starter i 1981/1982, skyldes det, at partiernes afstemningsadfærd (fra Jordskredsvalget og frem til Retsforbundet forlod Folketinget ved folketingsvalget i 1981) havde ansatsen til en ekstra dimension, som imidlertid kun vanskeligt lader sig henføre til ny og gammel politik (jf. Skjæveland, 2003: 114).

Partiernes stemmeadfærd i forbindelse med tredjebehandlingen er kodet elektronisk, hvor det fremgår, om partierne stemte for, imod eller ”undlader”. Analysen er foretaget ved hjælp af multidimensional skalering (MDS). Det er en metode, som på baggrund af forskelle i partiernes afstemningsadfærd kan tegne en slags landkort over partiernes placering i forhold til hinanden. Det er ikke nødvendigt at vide, hvad afstemningerne har handlet om for at kunne lave landkortet. Metoden ser alene på, hvor forskelligt partierne har stemt samlet set over en

periode som for eksempel et folketingsår. Forskeren fastlægger antallet af dimensioner på forhånd, hvorefter MDS placerer partierne i forhold til hinanden i så god overensstemmelse med forskellene i afstemningsadfærden som muligt, samtidig med at man får oplyst, hvor godt det lod sig gøre. Et mål herfor er R^2 , som sammenholder inputforskelle med outputafstande. Hvis analytikeren har specificeret for få dimensioner, vil det således give sig udtryk i en lav R^2 .²

Såvel den generelle skalering som de særskilte skaleringer er foretaget ved hjælp af MDS. Men ved de særskilte skaleringer er grundlaget alene de lovfølgninger, som på forhånd er kodet som ny eller gammel politik.³ Jo mere partiernes indbyrdes placering adskiller sig på den endimensionale løsning for ny politik fra partiernes placering på den endimensionale løsning for gammel politik, jo mere nødvendigt er et todimensionalt perspektiv baseret på ny og gammel politik (jf. Borre, 2003: 179). For at opnå så stor sammenlignelighed som muligt med vælgerundersøgelserne i almindelighed og vælgerundersøgelsen for 2001-valget i særdeleshed er 2001-vælgerundersøgelsens operationalisering af ny og gammel politik fulgt relativt nøje. Der er således ikke tilføjet andre issues, om end nogle af de inkluderede issues er defineret lidt bredere end i vælgerundersøgelserne. Gammel politik er målt som holdningen til social sikring og økonomiske bidrag fra staten til den enkelte, udjævning af indtægter, statslig regulering af erhvervslivet og skatte- og afgiftspolitik. Ny politik er målt som holdningen til udlændingepolitik, miljøpolitik, retspolitik og ulandsbistand.

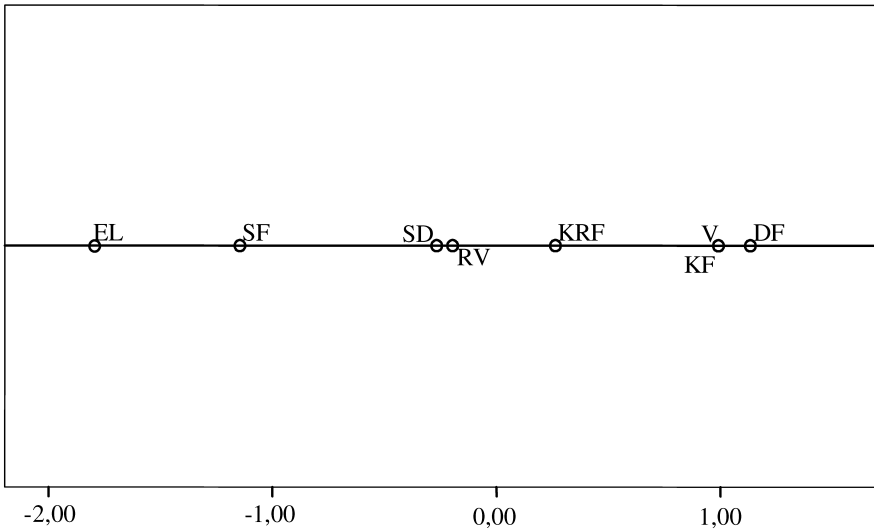
Multidimensional skalering af perioden 1981/1982 til 2002/2003

Man kan diskutere, hvor høje R^2 -værdier man skal forlange for at betragte et skaleringsresultat som tilfredsstillende. Da der ikke er tale om sammenhængen mellem to variabler, men derimod om et mål for, hvor groft partiernes afstemningsadfærd er fejlrepræsenteret i partiplaceringerne, kan man argumentere for, at man må forlange betydeligt højere værdier, end vi ellers normalt ser for R^2 inden for statskundskab. I det følgende accepteres den endimensionale løsning kun uden videre, hvis R^2 er mindst 0,90. Figur 1 viser folketingspartierne indbyrdes placering i 2001/2002 (anden samling) og 2002/2003.⁴

Partierne er placeret på én dimension, idet R^2 for denne løsning er så høj som 0,99. Fra venstre til højre er det Enhedslisten, SF, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre (de tidligere regeringspartnere, som i dette resultat nærmest er uadskillelige), Kristeligt Folkeparti, regeringspartierne Venstre og Konservative (placeret ens) og yderst til højre Dansk Folkeparti. Resultatet udelukker ikke, at både ny og gammel politik kan spille en rolle for partiernes placering. Billedet svarer tværtimod nøje til den parlamentariske syntese af ny og gammel politik, som Borre beskriver (2002: 199-200), hvor en væsentlig del af mønsteret svarer til gammelpolitiske placeringer, men hvor Dansk Folkeparti får sin placering takket være sin placering yderst til højre på ny politik. Men det er en kendsgerning, at partiernes afstemningsadfærd helt uproblematisk kan reduceres til bare én dimension.

Tabel 1 viser R^2 for hele perioden. Der er ikke tale om en udvikling i retning af todimensionalitet, når man ser på den samlede afstemningsadfærd. Men det frem-

Figur 1. Partiernes placering i 2001/2002 (anden samling) til 2002/2003 baseret på alle endelige afstemninger om lovforslag

Figur 2. Partiernes placering i 1981/1982 (anden samling) baseret på alle endelige afstemninger om lovforslag

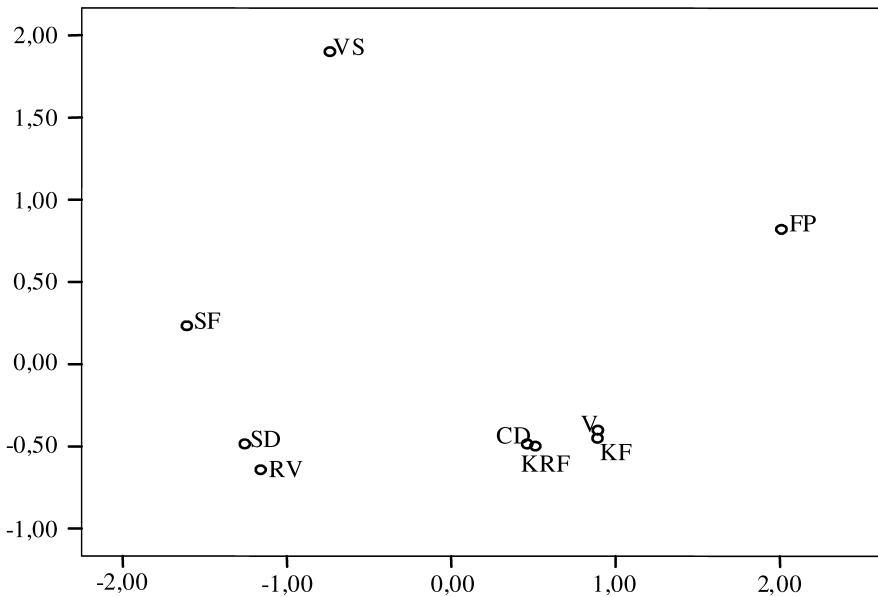

Table 1. R²-værdier for MDS-analyser af endelige afstemninger om lovforslag i Folketinget 1981-2003

Samling	R ² 1 dim.	R ² 2 dim.	R ² 1 dim. U	Samling	R ² 1 dim.	R ² 2 dim.	R ² 1 dim. U
81/82:2	0,688	0,978	0,944	92/93	0,915	0,998	0,988 ^a
82/83	0,966	0,995		93/94	0,954	0,998	
83/84:1	0,962	0,993		94/95	0,941	0,997	
83/84:2	0,772	0,995	0,991	95/96	0,880	0,996	0,987
84/85	0,745	0,995	0,977	96/97	0,896	0,993	0,979
85/86	0,766	0,997	0,984	97/98:1	0,917	0,998	
86/87	0,914	0,997		97/98:2	0,414	0,962	0,981
87/88:1	0,832	0,995	0,979	98/99	0,787	0,974	0,968
87/88:2	0,954	0,986		99/00	0,811	0,912	0,897 ^b
88/89	0,954	0,984		00/01 ^c	0,919	0,984	
89/90	0,968	0,974		01/02:2	0,993	0,998	
90/91:2	0,979	0,994		02/03	0,979	0,977	
91/92	0,958	0,993					

Noter: R² 1 dim. U er R²-værdien for den endimensionale løsning, når udretningsmetoden, som er omtalt i teksten, har været anvendt. Se også Skjæveland (2003: 257).

a) I 1992/1993 er den endimensionale løsning uden udretning tilfredsstillende, hvis man alene ser på R²-værdien. Denne dimension svarer imidlertid ikke til en venstrehøjreskala. En sådan opnås let under anvendelse af udretningsmetoden (se også Skjæveland, 2003: 56-57).

b) I 1999/2000 er der registreret usædvanlig mange afstemninger, hvor mindst et parti efterfølgende tilkendegav, at det havde stemt forkert. R²-værdien for den udrettede løsning uden de ti fejlafstemninger er næsten identisk med den anførte, men dog over 0,9.

c) Frihed 2000 indgår ikke i dette skaleringsresultat, idet gruppen kun eksisterede og stemte ved under halvdelen af samlingens endelige afstemninger om lovforslag.

går, at en del R^2 -værdier for den endimensionale løsning er under 0,90, nogle endda markant under. Figur 2 viser det todimensionale skaleringsresultat for 1981/1982 anden samling, hvor R^2 for det endimensionale resultat var nede på 0,69.

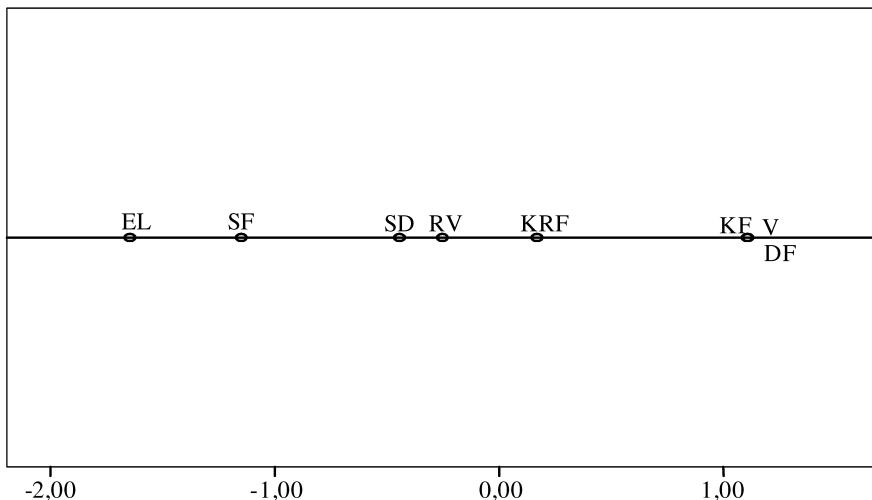
Venstresocialisterne lå tættest på SF, som lå tættest på Socialdemokratiet, som lå tættest på Det Radikale Venstre. I nogen afstand fra Socialdemokratiet og Radikale, men dog tættere på end VS, lå Kristeligt Folkeparti og CD. Lidt længere væk fra Socialdemokratiet, men tæt på Kristeligt Folkeparti og CD lå Venstre og Konservative. Længst fra Socialdemokratiet lå Fremskridtspartiet, hvis nærmeste naboer var Venstre og Konservative. Det svarer for så vidt meget godt til en endimensional venstrehøjreakse. Problemet er, at Fremskridtspartiet ikke ligger meget langt fra Venstresocialisterne, men blot ret langt fra. Venstrehøjreskalaen er så at sige krummet. Der er næppe nogen, der vil påstå, at denne krumning skulle kunne forklares ved ny politik – altså at Fremskridtspartiet og VS skulle være relativt enige om ny politik og uenige med de fleste andre partier om ny politik. En mulig forklaring er derimod, at de alene var ”enige” om at være modstandere af den politik, som de fleste andre partier inklusive regeringspartiet Socialdemokratiet var tilhængere af.⁵ Krumningen kan i så fald opfattes som kunstig, idet modstanden kan skyldes vidt forskellige overvejelser. Yderpartiet til højre ser temmelig misvisende ud til at være relativt enig med yderpartiet til venstre, fordi de ofte stemmer imod samtidig. Det fremgår af tabel 1, at hvis man alene skalerer de afstemninger, hvor yderpartierne ikke var enige om ikke at støtte forslaget, så er R^2 oppe på 0,94 for den endimensionale løsning, hvilket er næsten lige så højt som de 0,98, som skaleringen vist i figur 2 opnår. Det fremgår af tabel 1, at det i hele perioden er muligt at opnå fuldt tilfredsstillende endimensionale skaleringer ved at anvende tilsvarende udretningsteknikker, når den umiddelbare endimensionale løsning ikke er fuldt tilfredsstillende.

Når man skalerer den samlede afstemningsadfærd i forbindelse med de endelige afstemninger om lovgivningen, er konklusionen, at hele perioden er åben over for en endimensional udlægning. I nogle år er den endimensionale løsning den eneste rimelige; i andre år er både en én- og en todimensional løsning rimelig. Den ekstra dimension kan imidlertid altid forklares som fløjpartiernes ”enighed” om ikke at ville støtte den lovgivning, som mere centrale partier er tilhængere af. Det er ikke oplagt, at todimensionaliteten skulle afspejle dimensionerne ny og gammel politik.

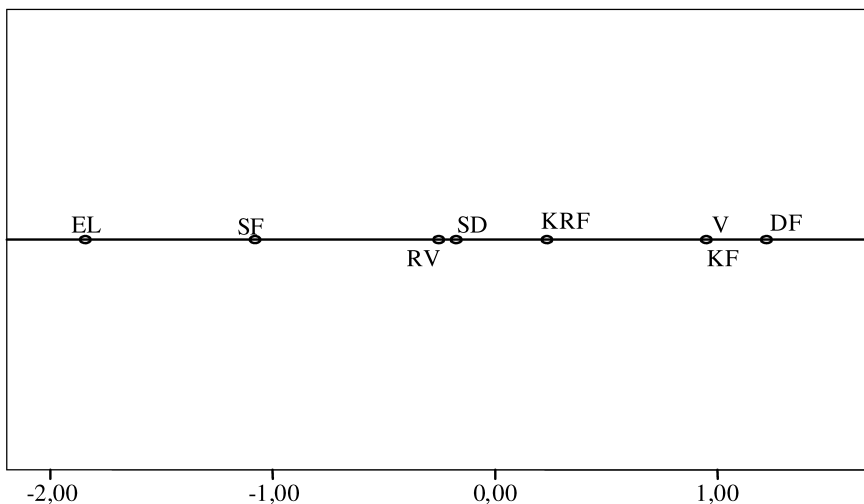
Særskilt skalering af henholdsvis ny- og gammelpolitiske afstemninger

Men måske skjuler det generelle resultat en todimensionalitet i stemmeadfærden baseret på ny og gammel politik, som man kan finde ved at lede grundigere? For at undersøge dette spørgsmål er lovgivningen i perioden 2001/2002 (anden samling) til 2002/2003 som tidligere nævnt blevet kodet for, om den faldt ind under den operationelle definition for henholdsvis ny og gammel politik. 397 lovforslag kom til endelig afstemning i perioden. Heraf faldt 116 ind under den operationelle definition for gammel politik, mens 60 faldt ind under den operationelle definition af ny politik. Figurene 3 og 4 viser resultatet for henholdsvis gammel og ny politik.

Figur 3. Endelige afstemninger om gammelpolitisk lovgivning 2001/2002 (2. samling) og 2002/2003

Figur 4. Endelige afstemninger om nypolitisk lovgivning 2001/2002 (2. samling) og 2002/2003

Figurerne viser, at der er forskelle på afstemningsadfærden. De går i samme retning, som forskellene i placeringen af partiernes vælgere, men forskellene på afstemningsadfærden er mindre markante. Det Radikale Venstre ligger klart til højre for Socialdemokratiet på gammel politik, men ikke på ny politik, hvor Det Radikale Venstre næsten ligger til venstre for Socialdemokratiet. Dansk Folke-

parti ligger klart til højre for regeringspartierne på ny politik, men ikke på gammel politik, hvor regeringens støtteparti indtager samme position afstemningsmæssigt som regeringspartierne. Selv om der således er forskelle i afstemningsadfærden på de to dimensioner, er det diskutabelt, om der er tale om to forskellige dimensioner. Rangordnerne af partierne strider nærmest ikke mod hinanden, men der er forskel på, om partierne indtager selvstændige positioner eller ej. Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet er tættest på at bytte rang på de to skalaer, men deres afstemningspositioner på de nypolitiske spørgsmål adskiller sig næsten ikke fra hinanden. Man kunne forestille sig, at Dansk Folkepartis status af støtteparti kan lægge en binding på partiet, der forhindrer en placering på gammel politik tættere på midten. En placering tættere på midten ville jo forudsætte, at Dansk Folkeparti stemte med partier til venstre for regeringen imod regeringen, hvilket hurtigt kunne komme i modstrid med rollen som støtteparti. En analyse af 1999-2001 svarende til analysen af 2001-2003 viser imidlertid, at Dansk Folkeparti heller ikke placerede sig til venstre for V og K på gammel politik i den seneste tid, inden det blev støtteparti for VK-regeringen.

Det er også relevant at sammenligne R^2 -værdierne for de særskilte skaleringer med R^2 for den generelle skalering for de samme to samlinger. For den generelle skalering af perioden 2001-2003 er R^2 0,99. For skaleringen af gammel-politisk afstemningsadfærd er R^2 0,98. For skaleringen af nypolitisk adfærd er R^2 0,99. Det er med andre ord ikke sværere at indplacere partierne endimensionalt ud fra den samlede afstemningsadfærd, end det er, når man kun ser på ny- eller gammelpolitiske afstemninger.

Diskussion

Det er efterhånden blevet nødvendigt at anvende to dimensioner for at kunne placere de danske vælgere – nemlig ny og gammel politik. Noget tilsvarende gør sig ikke gældende, når man placerer partierne i Folketinget på baggrund af deres afstemningsadfærd (jf. Hansen, 2005b). Partierne kan også i dag (2001-2003) ordnes på bare én dimension, hvor der groft sagt er konflikt mellem partier, som ligger langt fra hinanden, og samarbejde mellem partier, som ligger tæt på hinanden. Man kan finde beskedne tendenser til todimensionalitet blandt andet i form af lidt forskellig afstemningsadfærd på ny- og gammelpolitiske spørgsmål, men man kan sagtens klare sig med en enkelt dimension. Denne dimension kan i hele perioden opfattes som en venstrehøjredimension, men det er efter al sandsynlighed en dimension, hvis indhold har udviklet sig. Det er altså ikke påstanden, at nypolitiske emner ikke er blevet vigtigere. Green-Pedersen viser tværtimod, hvordan nypolitiske emner er kommet til at fylde stadig mere i debatterne i Folketinget (under udgivelse). Påstanden er simpelthen, at man stadig kan nøjes med en enkelt dimension, når man skal placere folketingsgrupperne på baggrund af deres stemmeadfærd i forbindelse med tredjebehandlingen af lovgivning.

Det er altså farligt at antage, at folketingsgrupperne bare har overtaget den todimensionalitet, som man finder på vælgerplanet. På den anden side er stemmeadfærden i forbindelse med den endelige behandling af lovgivning jo langt fra det eneste, som er relevant for vores vurdering af dimensionaliteten af politik i Fol-

kettinget. Det kunne eksempelvis også være interessant at undersøge dimensionaliteten af folketingsmedlemmernes holdninger, deres øvrige afstemningsadfærd, dimensionaliteten i deres udtalelser og i deres budskaber til vælgerne samt i deres forhandlingspositioner i forbindelse med lovgivningen inden den endelige afstemning. Det er meget muligt, at sådanne undersøgelser ville kunne udpege felter, hvor én dimension ikke er nok til at placere Folketingets partier. Det kan imidlertid udelukkes, at alle andre felter skulle være kendetegnet af todimensionalitet, idet også regeringsdannelsen foregår overvejende endimensionalt (Damgaard, 2000: 232-237; jf. Skjæveland, 2003). Dertil kommer, at lovgivningen er en central aktivitet, som i mindre grad end for eksempel budskaber til vælgerne kan beskyldes for i højere grad at være møntet på vælgerne end at være et reelt udtryk for, hvad der foregår i Folketinget.

Det overvejende endimensionale billede, som analysen af partiernes afstemningsadfærd giver, rejser spørgsmålet, hvorfor dette billede af Folketingets partier er enklere end billedet af vælgerne.⁶ Umiddelbart kunne man tro, at det ville være omvendt, fordi fuldtidspolitikere kunne tænkes at kunne håndtere et mere kompliceret landkort end vælgerne, som jo sædvanligvis bruger væsentligt kortere tid på at beskæftige sig med politik. Sådanne overvejelser kunne lede til den tanke, at det netop er af hensyn til vælgerne, at politikerne holder billedet af Folketingets partier relativt simpelt. Dette argument kan imidlertid vanskeligt række længere end til at forklare, hvorfor dimensionaliteten i afstemningerne om lovgivning ikke er mere kompleks end blandt vælgerne; det forekommer ikke indlysende, at politikerne af hensyn til vælgerne skulle udvise en adfærd med et enklere mønster, end det vælgerne selv er i stand til at håndtere.

I forlængelse af overvejelserne om at analysen af lovfafstemningerne kun er én blandt flere måder at undersøge dimensionaliteten i Folketinget, kunne man rejse spørgsmålet, hvor præcist det er, der er slør på den parlamentariske styringskæde.⁷ Heller ikke lovgivningsadfærden kan beskrives alene ud fra den afsluttende afstemningsadfærd. Også lovgivningsprocessen omfatter flere led. Det kan beskrives på flere måder, men det er eksempelvis ret oplagt, at folketingspolitikernes holdninger går forud for forhandlinger om lovgivning, som igen går forud for den afsluttende stemmeadfærd. Måske sker reduktionen til én dimension temmelig sent.

Flerdimensionalitet kan have vanskeligt ved at slå igennem i selve afstemningsadfærden. Stemmeafgivning er ofte aftalt med andre partier – for at lovgivningen skal kunne vedtages, skal der jo være et flertal. Her er det vigtigt, at man ikke med multidimensional skalering vil opdage, at et parti, der eksempelvis plejer at ligge til højre i koalitionen af partier, som stemmer for, i nogle afstemninger ligger til venstre i koalitionen af partier, som stemmer for. I forlængelse heraf er det værd at minde om, at et regeringssamarbejde i høj grad vil låse regeringskoalitionens partiers stemmeadfærd til hinanden, og at noget tilsvarende til en vis grad også gør sig gældende for eventuelle støttepartier.⁸ Dansk Folkeparti placerede sig imidlertid heller ikke afstemningsmæssigt til venstre for V og K på gammel politik, inden det blev støtteparti. Det er heller ikke tilfældet, at todimensionalitet ingen mulighed har for at slå igennem. Et tydeligere element af todi-

mensionalitet har slået igennem tidligere. Det var som nævnt tilfældet i 1970'erne, hvor den ekstra dimension dog næppe var ny politik. Der er med andre ord god grund til at udforske forskellen på dimensionaliteten mellem vælgerne og partiernes afstemningsadfærd nærmere.

Hvor denne artikel har undersøgt, om folketingspartierne placering er blevet mere todimensional sammen med eller som følge af udviklingen blandt vælgerne, ville en nærmere analyse af perioden med alternative flertal i 1980'erne måske kunne vise, om folketingspartierne i kraft af deres adfærd kan have været med til at skubbe vælgerne i retning af flerdimensionalitet (jf. Borre, 1999: 152).⁹ En undersøgelse af perioden 1982-1987 viser, at Det Radikale Venstres afstemningsadfærd var klart forskellig på ny og gammel politik (Svensson og Togeby, 1992: 124-125). Operationaliseringen adskiller sig dog fra denne artikels, og alle forslags typer er omfattet, også beslutningsforslag og motiverede dagsordener. Analysen viser heller ikke umiddelbart, om afstemningsadfærden giver anledning til forskellige rangordner på de to skalaer.

Noter

1. De præcise spørgsmålsformuleringer findes hos Borre (2003: 173 og 175).
2. SPSS' Alscal-skalering er anvendt. For en nærmere beskrivelse af den anvendte metode se Skjæveland (2003: 49-56).
3. Det skal anføres, at jeg ikke i forbindelse med kodningen af lovforslag som ny eller gammel politik (eller ingen af delene) har taget stilling til, hvad der er højre-, og hvad der er venstreorienterede lovforslag.
4. De to samlinger er analyseret samlet, fordi de er analyseret samlet ved de særskilte kodninger for ny og gammel politik.
5. En substantiel forklaring på krumningen kunne derimod være, at yderpartierne kunne være enige om at nære mistillid (jf. Nannestad, 1989).
6. Idet det selvfølgelig her forudsættes, at beskrivelsen af vælgerne er korrekt.
7. Betegnelsen "slør" skal ikke tages som udtryk for, at man skulle kunne forvente en perfekt afspejling af vælgernes præferencer i partiernes afstemningsadfærd. Det er tænkeligt, at nærmere analyser vil vise, at man bør overveje en anden betegnelse end "slør".
8. Ifølge Hansen (2005a) kan det begrænsede udvalg af muligheder for at stemme (for, imod og undlader) også have en effekt.
9. En skalering af folketingssamlingerne 1985/1986 og 1986/1987 er forenelig med denne tanke, idet Det Radikale Venstre ligger til højre for Socialdemokratiet mht. gammel politik og til venstre for Socialdemokratiet mht. ny politik. Analysegrundlaget er imidlertid for spinkelt til, at der kan drages reelle konklusioner, idet der kun er kodet 32 nypolitiske afstemninger.

Litteratur

- Borre, Ole (1999). "Gammel og ny venstre-højre ideologi", pp. 151-159 i Johannes Andersen et al., *Vælgere med omtanke*, Århus: Systime.
- Borre, Ole (2002). "Partivalg, politiske værdier og livsverdenens værdier", pp. 195-231 i Peter Gundelach (red.), *Danskernes værdier 1981-1999*, København: Hans Reitzels Forlag.

- Borre, Ole (2003). "To konfliktdimensioner", pp. 171-186 i Jørgen Goul Andersen og Ole Borre (red.), *Politisk Forandring: Værdipolitik og nye skillelinjer ved folketingsvalget 2001*, Århus: Systime.
- Cole, Alexandra (2005). "Old right or new right? The ideological positioning of parties of the far right", *European Journal of Political Research*, Volume 44, pp. 203-230.
- Damgaard, Erik (2000). "Denmark: The Life and Death of Government Coalitions", pp. 231-263 in Wolfgang C. Müller and Kaare Strøm, *Coalition Governments in Western Europe*, Oxford: Oxford University Press.
- Damgaard, Erik (2003). *Folkets Styre: Magt og Ansvar i Dansk Politik*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Green-Pedersen, Christoffer (under udgivelse). "Long-term Changes in Danish Party Politics: The rise and importance of issue competition", *Scandinavian Political Studies*.
- Hansen, Martin Ejnar (2005a). "Dimensionality and roll call voting in legislatures – a comparative study", (projektfremlæggelsespaper), Århus: Institut for Statskundskab.
- Hansen, Martin Ejnar (2005b). "Reconsidering the party distances and dimensionality of the Danish Folketing", (arbejdsrapport), Århus: Institut for Statskundskab.
- Nannestad, Peter (1989). *Reactive Voting in Danish General Elections 1971-1979: A Revisionist Interpretation*, Århus: Aarhus University Press.
- Olsen, Johan P. (1978). "Folkestyre, Byråkrati og Korporativisme", pp. 13-114 i Johan P. Olsen (red.), *Politisk Organisering*, Bergen, Oslo, Tromsø: Universitetsforlaget.
- Skjæveland, Asbjørn (2003). *Government Formation in Denmark 1953-1998*, Århus: Politica.
- Stubager, Rune (2000). "Ny politik i Danmark", *Økonomi & Politik*, 73. årgang, nr. 3, pp. 15-30.
- Svensson, Palle and Lise Tøgeby (1992). "Post-Industrialism and New Social and Political Classes", pp. 108-131 in Peter Gundelach and Karen Siune (eds.), *From Voter to Participants. Essays in Honour of Ole Borre*, Århus: Politica.